NİĞDE FERYAT GAZETESİ (1924-1926)¹**Nevzat TOPAL*****Gülin ÖZTÜRK******Özet**

Niğde’de ilk matbaa 1922 senesinde kurulmuştur. Matbaanın kurulması ile beraber Niğde’de basın hayatı gelişmeye başlamıştır. Niğde’de tespit edilebilen ilk gazete *Feryad Gazetesi*’dir. Bu gazetenin toplam 7 sayısına ulaşılabilmektedir. Bunun dışında Niğde’de 1924-1931 yılları arasında *Müdafaa*, *Nida*, *Niğde*, *Tatlıdil*, *Bilgi*, *Resmi Niğde* gazeteleri ile *Güzel Mecmua* ve *İlkadım* dergileri neşredilmiştir.

Feryad Gazetesi’nin 13 Temmuz 1924 tarihinde yayın hayatına başladığı görülmektedir. Ancak gazetenin isminin 1925 yılı sonlarına doğru *Niğde* olarak değiştiği görülmektedir. Bu çalışmada *Feryad* ismi ile çıkan ve mevcut 7 sayısını tespit edebildiğimiz nüshalar değerlendirilecektir.

Feryad ismi ile ulaşabildiğimiz en eski sayı 24 Temmuz 1340/1924 tarihli 2. sayıdır. Ulaşabildiğimiz son sayı ise 1 Ocak 1925 tarihli 25. sayıdır. Gazetenin adının *Niğde Gazetesi*’nin 13 Ocak 1926 tarihli 7. Sayısında *Niğde* olarak değiştiği belirtilmektedir. Gazete haftalık çıkmakta olup bütün sayıları 4 sayfadan ibarettir.

Gazetede ulusal haberlerin yer aldığı umumiyetle de Anadolu Ajansındaki haberleri kullandıkları görülmektedir. Ulusal haberler dışında yerel haberler ve gelişmeler anlatılmaktadır. Niğde’nin siyasi, kültürel, ekonomik, spor, sağlık vb. hususiyetleri ele alınmaktadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Niğde’de Daire-i Mahsusa (İl Özel İdaresi) ait bir matbaanın Niğde İş Ocağı’nda tesis edilmesini takiben basın hayatının hızlı bir şekilde geliştiği görülmektedir. Bu alandaki ilk faaliyette *Feryad Gazetesi*’dir. Bu sebepten ötürü çalışmamızda Niğde basın hayatındaki ilk gazetenin değerlendirmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Niğde, Basın, Feryad, Gazete.

NIGDE FERYAT NEWSPAPER (1924-1926)**Abstract**

The first printing house in Niğde was founded in 1922. With the development of the printing press, the life of Niğde began to improve. The first newspaper to be identified in Niğde is Feryad Newspaper. A total of 7 of this newspaper can be accessed. Apart from this, between 1924-1931, *Müdafaa*, *Nida*, *Niğde*, *Tatlıdil*, *Bilgi*, Official Niğde newspapers and *Güzel Mecmua* and *İlkadım* magazines were published in Niğde.

Feryad Newspaper was published on 13th July 1924. However, it was shown that the name of the newspaper changed to Nigde towards the end of 1925. We will review the copies that we are able to make with the name of Feryad.

¹ Bu çalışma Niğde Ömer Halisemir Üniversitesi, Bilimsel Araştırmalar Projeler Birimi SOB2018/01-BAGEP numaralı *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Niğde Basını (Transkript ve Değerlendirme) (1924-1927)* başlıklı proje kapsamında hazırlanmıştır.

* Prof Dr. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

** Dr. Öğretim Üyesi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

The oldest number that we could reach with the name Feryad is the 2nd issue on 24th July 1340/1924. The last number we have reached is 1 January 1925 25th issue. The name of the newspaper was changed to Niğde in the 13th January 1926 issue of the Niğde Newspaper. The newspaper is published weekly and all issues are 4 pages.

Expert from local news and their explanation, they were told about the news in Anadolu Agency, where they used the news. More, it was said Niğde's political, cultural, economic, sports, health and so on. characteristics.

In the first years of the Republic, the owner of a printing house belonging to Daire-i Mahsusa (Special Provincial Administration) in Niğde was the first newspaper in this field. For this reason, in our study, we produced the first newspaper in the life of Niğde Press.

Key Words: Nigde, Press, Feryad, Newspaper

Giriş

Niğde şehrinin tarihi süreç içerisinde eğitim-öğretim, kültürel gelişmeler ve ilim adamları noktasında gelişmiş olduğu görülmektedir. Selçuklu ve Beylikler devrinden itibaren yetişmiş çok sayıda ilim adamı ve bunların ortaya koyduğu eserlerin olduğu bilinmektedir (Özmel, 2009). Türkiye Selçuklu Devleti'nden günümüze çok az sayıda eser ulaşmıştır. Bu eserlerden birinin de Niğdeli Kadı Ahmed'in yazdığı *el-Veledü's-Şefik ve'l-Hâfidü'l-Halik* isimli kaynak olduğu görülmektedir (Ertuğrul, 2014).

Niğde'de ilk matbaa 1922 senesinde tesis edilmiştir. Matbaanın kurulmasını takiben Niğde'de basın hayatında hızla gelişmiştir (Niğde İl Yıllığı, 1967: 117; Topal, 2013: 799). Niğde'de matbaa Özel İdareye ait olarak İş Ocağı'nda faaliyete başlamıştır. İlk yayınlanan gazete ise çalışma konumuzu oluşturan Feryad gazetesidir. Feryad gazetesini takiben kısa sürede Niğde'de diğer gazetelerin (Nida, Müdafaa, Niğde, Tatlıdil, Bilgi ve Resmi Niğde) ve dergilerinin (Güzel Mecnua ve İlkadım) cumhuriyetin ilk on yılında yayın hayatına girdikleri görülmektedir (Topal, 2013: 797-813).

Çalışma konumuzu oluşturan Feryad Gazetesi yerel olmasına rağmen, ulusal gelişmelere de çok önem vermiştir.

1. Feryad Gazetesi'nin Kimlik Bilgileri ve Teknik özellikleri

1.1.Niğde İş Ocağı Matbaası

1864 yılı Vilayet Nizamnamesi ile vilayetlerde matbaalar açılmaya başlanmıştır. Niğde'nin idari olarak bağlı bulunduğu Konya vilayetinde matbaa 1867 yılında kurulmuştur (Arabacı, 2002: 117; Akyüz, 2009: 12). Niğde'de ise Konya'dan yıllar sonra matbaa 1922 yılında kurulmuştur. Matbaa kurulduktan sonra çıkarılan ilk gazete *Feryad Gazetesi*'dir. Gazetede matbaanın yeri ile ilgili olarak Niğde İş Ocağı'nda olduğu belirtilmektedir. İş Ocağı'nın bulunduğu mahal bugün tamamıyla yıkılmıştır². Ancak 1938 yılında düzenlenen bir çalışmada matbaadan görüntüler yer almaktadır. Bu görüntülerin gazetemizin yayınlandığı ve İş Ocağı'nda bulunması gereken matbaa ile aynı matbaa olduğu düşünülmektedir. Yine gazetenin künyesinin yer aldığı sayfalarda matbaanın idaresinin *Daire-i Mahsusa* (İl Özel İdaresi) ait olduğu belirtilmektedir (Feryad, II/1340: 1).

² Günümüzde Ahipaşa Mahallesi, Matbaa Sokakta olduğu düşünülen ve sokağa da ismini veren matbaanın yeri günümüzde tahrip olduğundan tespit etmek oldukça güçtür.

Niğde Matbaası Dış Görünüş (1938 Yılı) (Niğde, 1938: 78)

Niğde Matbaası İç görünüş (1938 Yılı) (1938: 78)

1.2. Gazetenin Kimlik Bilgileri, Dili ve Sahibi

Makalemize konu olan gazetenin ismi *Feryad* Gazetesidir. Gazetenin elimizdeki nüshalarında yer alan bilgilerden 13 Temmuz 1924 senesinde kurulduğu anlaşılmaktadır. Gazetenin dili Türkçedir. Gazetenin ulaşabildiğimiz ve elimizde bulunan ikinci sayısında gazetenin sahibinin Hamid Şakir olduğu yazılıdır (Feryad, II, 1340: 1). Ancak gazetenin beşinci sayısında sahibi olarak C. Şehabeddin ve Hamid Şakir isimleri geçmektedir (Feryad, V, 1340: 1). Gazetenin diğer sayılarına baktığımızda 14. sayıda Hamid Şakir (Feryad, XIV, 1340: 1); 18, 19, 24 ve 25. sayılarında C. Şehabeddin (Feryad, XVIII, 1340: 1; Feryad, XIX, 1340: 1; Feryad, XXIV, 1340: 1; Feryad, XXV, 1340: 1). Bu durumda gazetenin sahibi olarak ulaşabildiğimiz 24 Temmuz 1340 tarihli 2. sayısında ve 16 Teşrinievvel 1340 tarihli 14. sayısında Hamid Şakir, üzerinde hangi tarihte çıkarıldığı belirtilmeyen 5. sayısında C. Şehabeddin ve Hamid Şakir; elimizde bulunan diğer sayılarında ise gazetenin sahibi olarak C. Şehabeddin olduğu görülmektedir.

Gazetenin sahiplerinden biri olan Hamid Şakir hakkında fazla bir kayda ve bilgiye rastlanılmamıştır. Ancak Niğde Türk Ocağının ilk faaliyetlerinin anlatıldığı bir çalışmada 1926 yılı Niğde Türk Ocağı İdari heyetinde veznedar olarak görevlendirilen İhtiyat Zabiti Hamid Şakir Bey adı geçmektedir (Topal, 2013: 661). Niğde Türk Ocağı Veznedarı olarak seçilen Hamid Şakir Bey'in kuvvetle muhtemel Feryad Gazetesinin kurucularından biri olan Hamid Şakir Bey'dir. Ayrıca 1926 yılında Niğde'de kurulan *Niğde Çiftçi ve Tüccar Bankası* sermayedarlarından birini adı Binbaşı Şakir Ağa Mahdumu Hamit olarak geçmektedir (Akcan, 73)³. Banka sermayedarlarından biri olan Şakir Ağa oğlu Hamid Bey'inde *Feryad Gazetesi*'nin kurucularında biri olan Hamid Şakir aynı kişi olduğu düşünülmektedir.

1.3. Gazetenin Yazar Kadrosu

Feryad Gazetenin 7 sayısına ulaşılmıştır. Bu sayılarına yer alan bilgilerin bir kısmı ulusal ve yerel haber niteliğinde olup, haberlerin altında herhangi bir yazar ismine rastlanılmamıştır. Elimizde bulunan nüshalarda yer alan 25 yazar ismine ulaşılmıştır. Bu yazarların büyük kısmının kimliği tespit edilememiştir. Bu yazarlar:

Ali Tevfik, gazetenin 2. sayısında *Edebi* başlığı altında *Maziden Hâlâ* (Feryad, II, 1340: 2) isimli bir şiir yazmış olup yazarın kimliği ile ilgili başka bir bilgiye ulaşılamamıştır. Şiirin altında Kayabaşı, 1 Temmuz 1340 tarihinde yazıldığına dair not yer almaktadır.

Ahmed Münir (Niğde İmdad-ı Sıhhi Hastanesi Ser Müfettişi), gazetenin 2. sayısında "*Feryad*" *Ceride-i Muhteremesine* (Feryad, II, 1340: 3) başlıklı bir yazısı bulunmaktadır.

Ali Rıza (Diş Tabibi), gazetenin 2. sayısında *Sıhhi Sütunlar* başlığı altında *Diş Hıfzıssıhhası* (Feryad, II, 1340: 3) isimli bir yazı yazmış olup yazının sonunda devamı olduğuna dair not düşülmüştür. Burada sadece Diş Tabibi olarak ismi yer almaktadır. Sonraki sayılarında ise ismi Diş Tabibi Ali Rıza olarak yazılmıştır. Ali Rıza Bey'in bir diğer yazısı da *Feryad Gazetesi Müdüriyet-i Valasına* başlığını taşımaktadır (Feryad, XXV, 1340: 1).

Rıza Ratıb (Ratıbzade Ali Rıza), gazetenin 2. sayısının dördüncü sayfasında yer alan *Muhterem Halkımıza* (Feryad, II, 1340: 4) başlıklı yazısında isminin *Niğde İş Ocağı Müdür-i Mesul* olarak yazıldığı görülmektedir. Bu haberden İş Ocağının sorumlu müdürü olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır. Gazetenin 14. sayısının birinci sayfasında ise *Musul Meselesi* (Feryad, XIV, 1340: 1) başlıklı bir yazısı bulunmaktadır.

C. Şehabeddin (Tüzün), gazetenin sahibi olup değişik nüshalarında yazılarına tesadüf etmekteyiz. Gazetenin 5. sayısının birinci sayfasında yer alan *Yine Su Derdi* (Feryad, V, 1340: 1) başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Gazetenin 18. sayısında ise *Sormak Hakkımızdır* başlıklı yazısı yer almaktadır (Feryad, XVIII, 1340: 1). Ayrıca aynı sayının 2. sayfasında *Adliye Vekili Bey Efendiye: Açık Mektub* başlıklı bir yazısı yer almaktadır (Feryad, XVIII, 1340: 2). Gazetenin 24. sayısında ise *Türk Ocağı Riyasetinden* (Feryad, XXIV, 1340: 2) başlıklı yazısı bulunmaktadır. Gazetenin 25. sayısında ise *Ferid Bey'e Cevabım* başlıklı başka bir yazı kaleme almıştır (Feryad, XXV, 1340: 3).

Veli Tevfik, gazetenin 5. sayısının birinci sayfasında yer alan *Feyizli Bir Menba'* başlıklı bir yazısı bulunmaktadır (Feryad, V, 1340: 1). Bu yazısında *Ürgüb İhtiyat Zabitleri Cemiyeti Reisi* görevini yürüttüğü belirtilmektedir. Bu bilgi dışında hakkında başka bir bilgiye tesadüf edilmemiştir.

³ Bankanın diğer veznedarları için bakınız. (Akcan, 2015: 72-73)

Nohutcuoğlu, gazetenin 5. sayısının ikinci sayfasında yer alan *Medeni Hacı Olalım* başlıklı bir yazısı bulunmaktadır (Feryad, V, 1340: 2). Yazının sonunda ismi *Nonutcuoğlu* olarak belirtilmektedir.

Muallim Cenab Cevad, gazetenin 5. sayısının birinci sayfasında yer alan *Havace-i Muhterem Hakkı Efendiye*⁴: *Gazel* başlıklı bir şiir yazmıştır (Feryad, V, 1340: 2). Gazetenin aynı sayısının üçüncü sayfasında ise *Ah Olsaydı* (Feryad, V, 1340: 3) başlıklı başka bir yazısı yer almaktadır. Gazetede ki bilgilerden öğretmen olduğu anlaşılmaktadır.

Edip Ali (Bakı), gazetenin 14. sayısında *Kıta* (Feryad, XIV, 1340: 2) başlıklı bir dördlük şiir yer almaktadır. Edip Ali'nin gazetenin elimizde olan diğer nüshalarında her hangi bir şiir ve yazısı bulunmamaktadır. Edip Ali, 1896 yılında Karaman Vilayeti, Niğde Sancağı'na bağlı Nevşehir Kazası'nda doğmuştur. Nüfus Cüzdanında adının Ahmet Edip Ali olarak kaydedildiği görülmektedir. 1958 yılında Afyon'da vefat etmiştir. Eserleri arasında Niğde'de 1924 yılında yayınladığı *Beş Kızlar* (Aslan, 2015: 8-15) isimli şiir kitabı yer almaktadır⁵.

Zilelioğlu Teyfik, gazetenin 14. Sayısında *Develü Muhacirlerinde: Cesaretmidir, Cehaletmidir?...* (Feryad, XIV, 1340: 2) başlıklı yazısı bulunmaktadır. Yazının sonunda ise Teyfik Bey'in Develi Kazası'nın Zile Karyesi'nden Zilelioğlu Teyfik olduğu kaydedilmiştir (Feryad, XIV, 1340: 2).

Habib Ziya, gazetenin 14. Sayısında *Garbi Makedonya Takdir-i Kıymet* (Feryad, XIV, 1340: 2) başlıklı yazısı bulunmaktadır. Yazının sonunda ise Niğde'de meskûn Horpeşte Muhacirlerinde Habib Ziya ismi zikredilmiştir (Feryad, XIV, 1340: 2).

Mustafa Sami, gazetenin 14. Sayısında *Tevzih (Feryad Gazetesi Müdüriyet-i Aliyesine Aynen: başlıklı bir yazısı yer almaktadır (Feryad, XIV, 1340: 3). Yazını sonunda Matbaa ve İş ocağı Müdürü Mustafa Sami ifadesi yer almaktadır (Feryad, XIV, 1340: 3). Gazete'nin ikinci sayısında ise İş Ocağı Müdürü olarak Ratıbzade Ali Rıza (Feryad, II, 1340: 4) gösterilmektedir. Bu durum İş Ocağı ve matbaada idari bir değişikli yapıldığını göstermektedir.*

Doktor Yaşar İsmail, gazetenin 14. Sayısında *Sıhhi Sütunlar: Malarya-Sıtma* (Feryad, XIV, 1340: 3) başlıklı yazısı yer almaktadır.

Hazarzade Hasan Sabri, gazetenin 18. sayısında *Karilerimizin (okuyucularımızın) Şikâyetleri* başlıklı bir yazısı bulunmaktadır (Feryad, XVIII, 1340: 2). Bu yazının sonunda Kemerhisar'dan Hazarzade Hasan Sabri kaydı yer almaktadır (Feryad, XVIII, 1340: 2).

*(Hasan) Hüsnü Bey (Savaşçın)*⁶, Niğde Orta Mektep Müdürü olarak görev yapan Hasan Hüsnü Savaşçın gazetenin 18. sayısında Niğde Orta Mektep Müdürü Hüsnü ismi ile *Alenen Teşekkür* başlıklı bir yazısı bulunmaktadır (Feryad, XVIII, 1340: 2).

Bozalp, gazetenin 18. sayısında *Ziya Gökalp Kimdir?* Başlıklı biz yazısı bulunmaktadır (Feryad, XVIII, 1340: 3). Gazetede ki bilgiler bu yazı 11 Nisan 1340 tarihinde Ulukışla'da hazırlandığı anlaşılmaktadır. Ancak yazarın isminin *Bozalp* olduğu dışında başkada bir bilgiye tesadüf edilmemiştir (Feryad, XVIII, 1340: 3).

⁴ Bu kişinin halk arasında Muhterem Hakkı Hoca (1874-1953) bilinen eğitimci ve şair bir kimsedir. Eserleri arasında *Gülistan, Bostan tercümesi ve Pendname* bulunmaktadır. Geniş bilgi için bkz. (Özmel, 2009: 122-151).

⁵ Edip Ali Bakı hakkında geniş bilgi için bkz. (Aslan, 2015: 8-15; Şengül-Sarı-Gür, 2017)

⁶ Hasan Hüsnü Savaşçın hakkında geniş bilgi için bkz. (Topal, 2009: 229-245; Topal, 2010)

Mehmet Tevfik (Vilayet Baytar Müdürü), gazetenin 18. sayısında *İktisadi Sütun: Deri ve Yapağının Piyasada Kıymetleri* (Feryad, XVIII, 1340: 3) başlıklı bir yazısı bulunmaktadır. Yazının altında ise Mehmet Tevfik'in Vilayet Baytar Müdürü olduğu zikredilmektedir. Gazetenin 19. sayısında ise *fenni Sütun: Memlekette Kuduz Hastalığı Var* başlıklı bir yazısı bulunmaktadır (Feryad, XIX, 1340: 2).

Haluk Mümtaz, gazetenin 19. sayısında *Anlaşalım ve Kaynaşalım* (Feryad, XIX, 1340: 2) başlıklı bir yazısı bulunmaktadır. Hakkında başka bir bilgi yer almamaktadır.

Muallim Ali Rıza, gazetenin 19. sayısında *Karilerimizin (okuyucularımızın) Şikâyetleri* (Feryad, XIX, 1340: 3) başlıklı bir yazısı yer almaktadır. Yazının sonunda Muallim Ali Rıza olduğu ifade edilmektedir.

Hüsni Bey (Maarif Müdürü), gazetenin 19. sayısında *Tevzih Feryad Gazetesi Müdüriyet-i Aliyesine* başlıklı bir yazısı yer almaktadır (Feryad, XIX, 1340: 3). Bu haberde Niğde Maârif Müdürü vekili olduğu yazılıdır. Aynı tarihlerde Niğde Orta mektep Müdürünün ismi de Hüsni Bey olup bazı karışıklıklara sebep olmaktadır. Bu ikisi aynı kişiler değildir.

İsmail Hakkı, gazetenin 24. sayısında *Vatan Borcu* başlıklı bir yazısı yer almaktadır (Feryad, XXIV, 1340: 1).

Kemal (Kiper), (Orta Mektep Terbiye-i Medeniye Muallimi), gazetenin 24. sayısında 3 sayfasında iki yazısı yer almaktadır. Bunlarda biri *Niğde'de Spor Hayatı*, diğeri ise *Niğde'de ilk Maç ve Neticesi* başlığını taşımaktadır (Feryad, XXIV, 1340: 3).

Ali Saib (Ziraat Müdürü), gazetenin 24. sayısında *Fenni Sütun: Tırtıl ve Mazarratları* başlıklı bir yazısı bulunmaktadır (Feryad, XXIV, 1340: 3). Aynı yazının devamı ise gazetenin 25. sayısında aynı başlıkla verilmiştir (Feryad, XXV, 1340: 2).

Yahya Beyzade Muallim Emin, gazetenin 25. sayısında *Zirai Sütun: Ziraat Seferberliği* başlıklı bir yazısı bulunmaktadır (Feryad, XXV, 1340: 2).

Görüldüğü üzere gazetede yerel haberler ve tavsiyeler ağırlıklı olarak yer almaktadır. Niğde'nin sağlık, ziraat, spor ve iktisat durumlarının gazetede ele alınarak değerlendirildiği görülmektedir.

1.4. Gazetenin Ücret (Abone) Bilgileri, Teknik Özellikleri

Gazetenin ulaşabildiğimiz 7 sayısı (2, 5, 14, 18, 19, 24 ve 25) bulunmaktadır. Gazetenin mevcut tüm sayılarında yıllık abone bedeli 250, altı aylık abone bedeli 150, günlük ise 5 kuruş olduğu bilgisi vardır. Günü geçmiş nüshaların ise 10 kuruş olduğu belirtilmektedir.

Gazetenin mevcut tüm sayılarında haftalık ve 4 sayfa şeklinde neşredilmektedir. Gazetenin üst kısmında iki çizgi arasında büyük puntolarla gazetenin ismi (*Feryad*) yazılıdır. Bu çizgilerinde üstünde en üstte sayı ve sene bilgileri ile tesis tarihi yer almaktadır. *Feryad* yazısının sağında sahibi ve ser muharriri, matbaa ve idarehanesi, gazetenin yayınlandığı sayısının yayınlanma tarihi (Rumi ve Hicri) bilgileri yer almaktadır. *Feryat* Yazısının tam altında ise yayınlandığı gün ve haftalık yayınlandığı bilgileri vardır. Ayrıca burada gazetenin *Cumhuriyetçi*, *Haftalık Siyasi Halk Gazetesidir* bilgisi bulunmaktadır. *Feryad* yazısının solunda ise Sorumlu Müdürü, Abone şartları bilgileri vardır. Ayrıca ilanların muhteviyatından mesuliyet kabul olunmaz ibaresi ile her nevi ilanatin ücrete tabi olduğu belirtilmektedir. Ayrıca *Feryad* yazısının sol tarafında namaz vakitleri ile günü geçmiş nüshaların fiyatının belirtildiği ifade yer almaktadır. İlk sayfalarında ulusal haberler bulunmaktadır. Diğer

sayfalarında ise yerel haberlere ve bilgilere yer verilmiştir. Son sayfasında ise reklam yazıları yer almaktadır.

2. Feryad Gazete'si Haberlerinden Kısa Örnekler

Gazetenin toplam ulaştığımız 7 sayısından 2, 5,14 ve 18 sayılarından haberler ve haber örneklerine ait değerlendirme yapılmıştır. Bu haberler ulusal ve yerel haberler olarak iki kategori değerlendirilmiştir.

2.1. Ulusal Haberler

Gazetenin 2. sayısında 23 Temmuz başlığı ile II. Meşrutiyetin İlanına ve önemine vurgu yapılmıştır(Feryad, II, 1340: 1).

Aynı sayıda yer alan diğer bir haberde ise İngiliz Hükümeti Lozan Antlaşması'nı tasdik etmek üzere Paris'e gittiği; iki gün içerisinde Fransa Hariciye Nezareti ile İngiltere Paris Sefiri'nin bir protokol imzaladığı bilgisi yer almaktadır (Feryad, II, 1340: 1).

Yine gazetenin ikinci sayısında *Yunanistan'ın Ahvali* isimli başlıklı bir haber yer almaktadır. Bu haberde Yunan Meclisi'nin yaptıkları toplantıda General Garibaldi'nin vefatından dolayı üzüntü duyduklarını belirttikten sonra siyasi müzakerelere girdikleri belirtilmektedir. Bu müzakereler sırasında özellikle Dimokaranya Gazetesi'nin Venizelos tarafından krallığın iadesine çalışıldığına dair olan açıklamasının münakaşalara sebebiyet verdiği anlatılmıştır. Bu münakaşalar sırasında Mebus Garigoryo'nun başından yaralanması ile toplantıya ara verildiği haber edilmiştir. Toplantının daha sonra başlayan oturumunda Papa Nastasyo ile Genaral Pangonos'un görüşmeleri değerlendirilmiş ve Nastasyo Kabinesi'nin istifa edeceği söylentisinin meclis ortamını iyice kötüleştirdiği haberde anlatılmıştır (Feryad, II, 1340: 1).

Aynı sayıda yer alan diğer bir haber *Bulgaristan'ın Durumu* başlıklıdır. Bu yazıda; "*Bulgaristan'ı genel harp felaketine sürükleyen Radoslavof kabinesinin genel aften istifadesine dair kanunun çiftçi ve komünist mebusların muhalefetine rağmen kabul edildiği ancak bazı şahsiyetlerin bu aften yararlanamayacağını belirtildiği*" şeklinde bir haber yer almaktadır (Feryad, II, 1340: 1).

Gazetenin 5. sayısında *Anadolu Ajansı* isimli yazı da Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Ceza Kanunu kanun metni ile Ticaret Kanunu'nun meclisteki usul müzakeresini tespit ettiklerini bu kanun ile tadil ve takrirler sunulacağını, daha sonra Adliye Encümenine gönderileceği ve oylamaya sunulacağına dair haber yer almaktadır (Feryad, V, 1340).

Gazetenin 14. sayısında Anadolu Ajansı'nda aldıkları bir habere yer verilmiştir. Bu haberde Reisicumhur hazretlerinin 13 Ekim 1340/1925 tarihinde sabah saat 10.00'da Sivas'tan Kayseri'ye hareket ettiği belirtilmektedir. Kayseri'ye saat 5 de (17.00) ulaştıklarını; Kayseri'ye yakın bir yerde vali, kumandan, belediye ve halk fırkası, mebuslar tarafından karşılandığı haber edilmektedir. (Feryad, XIV, 1340).

Büyük Millet Meclisi başkanı Fethi Bey ve Müdafaa-i Milliye vekili Kazım Paşanın dün gece yarısı tren ile Ankara'ya hareket ettikleri (Feryad, XIV, 1340).

İspirto İnhisarı başlıklı yazı da; Maliye vekâletine İspirto inhisarı hakkında vaki teklifleri ihtiyacın yüzde yirmisi ile tekabül edemediğinden kimseye imtiyaz verilmeyecek teklif sahipleriyle anlaşmanın yapılacağı belirtilmiştir (Feryad, XIV, 1340).

Balya-Kara aydın Hattı, Bu hattın kabul edilmesi icrasına memur edilen demiryolları müdürü umumisi ile bu Perşembe günü gideceklerine dair (Feryad, XIV, 1340).

İrade- Diyarbakır Keşfiyatı, İtibar-ı Milli Bankası İrade- Diyarbakır keşfiyatı için heyet-i fenniye bir mühendis atamasına müsaade istendiğine dair (Feryad, XIV, 1340).

İstanbul Barosu, 504 muhamminin tasfiyeye tutulmasına binaen İstanbul barosu 431 mevcutla tesis etmiştir (Feryad, XIV, 1340).

Gazetenin 18. sayısında Anadolu Ajansı'ndan alınan bilgiye göre Halk Fırkasında Tasfiye başlıklı yazıda İsmet Paşa hükümeti büyük bir çoğunlukla meclisten itimat aldığı bilgisi ve fırkanın unvanı ile divan heyetini teşkil edildiği haber edilmektedir (Feryad, XVIII, 1340).

Bir diğer haberde ise Avrupa'ya giden Milli Futbol takımımızın Moskova muhtelif takımını 3-1 mağlup ettiği bilgisi yer almaktadır (Feryad, XVIII, 1340).

Yine 18. sayıdaki *Sıhhiye Encümeni Başkanlığı* başlıklı yazı da Büyük Millet Meclisi Sıhhiye Encümeni toplanarak başkanlığına Kırkkilise/Kırklareli Mebusu Doktor Fuad Bey'i seçtiği haber edilmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

Aynı sayıdaki diğer bir haberde ise İstanbul Baro başkanlığına seçilen Meclis İnzibat Azasından Hüsnü Hayri Bey çoğunluk sağlayamadığından dolayı istifa ettiği bilgisi verilmektedir (Feryad, XVIII, 1340).

2.2 Yerel Haberler

2.2.1. Siyasi Haberler

Niğde de Halk Fırkasının kurulması için görevli bir kişinin geleceği haberi yer almaktadır (Feryad, II, 1340: 2).

İstanbul Vali Muavin Sabıkı Fahreddin Beyefendiye *Teesür* başlıklı yazıda memleketteki gelişmeleri yakinen bildiklerini ve bu durumun Cumhuriyet iktidarınca da bilinmesini ümit edildiği haber edilmiştir (Feryad, II, 1340: 3).

Emval-i Metrukenin durumu hakkında kısa bir bilgi verilerek yapılan bazı uygulamalardan şikâyet yapıldığını bunlara dikkat edilmesi gerektiği haberi yer almaktadır (Feryad, II, 1340: 3).

Niğde Belediye seçimleri hakkında yer alan bir haberde Muhiddin Efendizade Mustafa Efendi 922 oyla başkan seçildiği bilgisi yer almaktadır (Feryad, V, 1340: 3).

2.2.2. Ekonomik Haberler

Bozuk yolların tamir ve inşasının 86 bin lira karşılığında müteahhitlere ihale edildiğini; ancak bu yolları denetleyecek yeterli mühendisin olmadığını, bu sebepten yapılan veya yapıldığı iddia edilen arabanın bile geçemeyeceği haberi yer almaktadır (Feryad, II, 1340: 2).

Geçen seneye göre bu sene (1924) hububat üretiminin yüzde yirmi oranında arttığı, bu durumun memnuniyet yarattığı, çiftçilerin vilayet dışında hububat ihracatında bulunabilecekleri, ancak elma senesi olmamasına rağmen şekerpare ve Darende kayısılarının bol olduğu haber edilmiştir (Feryad, II, 1340: 4).

İslah ve Teksir-i Hayvanat başlıklı yazıda ise Niğde'nin iklimi ziraatı nasıl olursa olsun mutlaka her kasabanın damı altında bir ineği ya da bir eşeginin olduğu belirtilmiştir. Hayvanların halkımızın ailesi derecesinde önemli olduğu ancak bu hayvanların ıslahı ve çoğalması için gereken önemin

verilmediği bu nedenle de nesillerinde sıkıntıların yaşanmaya başlanacağı belirtilmiştir. Halkımızın başlıca geçim kaynaklarından olan hayvancılığa gerekli önem verilip halkın bu konuda ihtiyacı olan alet edevat temin edilerek bu problemlerin çözülmesi gerektiğine dair haber yer almaktadır (Feryad, V, 1340).

Vilayet Baytar Müdürü Mehmet Tevfik'in *Deri ve Yapağının Piyasa da Kıymetleri* başlıklı yazısın da deri ve yapağın nasıl elde edildiği bu işlemlerin uzun ve zahmetli olduğu, Avrupa da bu işin iyi bir piyasasının olduğunu ancak Türk derisi ve yapağının birinci kalite de olsa bile yine de rağbet edemediği çünkü Türkiye derileri sakatlı olur şeklinde kötü bir şekilde adın çıktığını bu durumu iyileştirmek için hayvan derilerini yüzerken ve kırpılırken dikkatli olunmasını işin erbabına bırakılmasını ve bu gibi önlemler alınarak çalışmalar yapılması ile ilgili bilgiler yer almaktadır (Feryad, XVIII, 1340).

2.2.3. Sosyal Haberler

Feryad Gazetesi'ne yazılan bir iltifat yazısı haber olarak verilmiştir (Feryad, II, 1340: 1).

Konya Belediyesi'nin İzmir'de bulunan Başvekil Paşa'yı Konya'ya davetleri ve gönderilen davet telgrafını *Babalık Gazetesi*'nde okunması haber edilmiştir (Feryad, II, 1340).

Bolu'da sulardan istifade ederek şehri aydınlatmak için yapılan tesisatın Niğde için de yapılması; Konya şehrinin elektrikle aydınlatılma imtiyazının belediye vermesi; Aksaray Vilayeti'nde memleketin önemli sorunları ile ilgilenen anonim şirketinin elektrik tesisatı kurduğunu; Niğde'de bu şekilde girişimlerin yapılmasını arzu edildiğine dair (Feryad, II, 1340).

Akşehir'de Akşehir Osmanlı İktisat Anonim Şirketi ismiyle faaliyet gösteren müessesenin Akşehir Bankası ismini aldığını ve iktisat alanındaki bu tarz faydalı girişimlerin Niğde'de de yapılmasını talep ettiklerine dair haber yer almaktadır (Feryad, II, 1340).

Feryad Gazetesi'nin halka hizmet etme ilkesini *halka hizmet köye demirci gönderilmesi ile olur* şeklinde eleştiren bir gruba yönelik *hizmet nasıl olurmuş?* başlıklı yazı da; halkın çoğunun şükran ve heyecanla gazeteyi takip ederken diğer memnun olmayanların nasıl bir tesir ile aleyhte olduklarına anlam veremediklerini, memleketin her yönden gelişmesini herkes kadar arzu ettiklerini ve bu konudaki çalışmalarından bahsederek *Feryad Gazetesi*'nin amaçlarından ve yayın ilkelerinden bahsedilmektedir (Feryad, II, 1340).

Merkez vilayette inşa edilmekte olan büyük bir okulun inşaatında kullanılmak üzere Ulukışla'ya celp olunan kerestelerin uzun müddetten beri Ulukışla istasyonunda beklediğini ve bunların çoğunun çalındığını belirterek bu konu ile ilgili makama dair yazılan bir haber bulunmaktadır (Feryad, II, 1340).

Niğde'ye mahsus bir saltanattan yani *Mirav Saltanatı*⁷ isimli yazı da *Mirav'ın* bağ ve bahçelerde sulama işine nezaret eden kişi olduğunu yalnız bu saltanatın bekasının elzem olduğunu, bunun işin önemini ancak bütün bunlara rağmen son zamanlarda bağ ve bahçe sahiplerinin mirav saltanatından vazgeçtiklerini belirtmiştir (Feryad, II, 1340: 3).

Çeşitli nedenlerden dolayı vilayet hapisanesinde kalan kişilerin sayısına dair yazı da hapisanenin öncelikle ehemmiyetli olduğunu buradaki kalabalığı görünce üzülmünün mümkün olmayacağını belirterek verileri yazmışlardır. Buna göre 103'ü mahkûm 165'i mevkuf olmak üzere 268

⁷ Gazetede miravın Niğde'ye mahsus bir söylem olduğu belirtilmektedir. Bunun mir-i ab, emirü'l-ma (su emiri) anlamında bir kelime olduğu ve Niğde'de akan Katarakt suyunun idaresini bakan kişilere denilen bir tabir olduğu izah edilmektedir (Feryad, II, 1340).

mahpus bulunduğunu; ayrıca Bor Kazası hapishanesindeki kişiler 31, Ulukışla Kazası'nda 13 mahpus, Nevşehir mahkemesinde de 312 şahsa ait muamele bulunduğu Niğde'deki hapishanede on iki odanın olduğunu ve yirmi altı kişinin bulunduğu ifade edilmiştir (Feryad, II, 1340).

Gazetenin ikinci sayfasında nüfus ile ilgili bir haber yer almaktadır. Niğde'nin merkez kazasında 34.466 erkek 31.459 kadın; Bor Kazası'nda 12.530 erkek 13.241 kadın; Nevşehir Kazası'nda 25.301 erkek 25.636 kadın; Ürgüp Kazası'nda 12.801 erkek 15.885 kadın; Ulukışla Kazası'nda 5.189 erkek 6.121 kadın olmak üzere toplam nüfusun 162.834 olduğu belirtilmiştir. Merkez kazanın dışında diğer kazalarda nüfusa baktığımızda kadınların erkeklerden daha fazladır. 10.000 gelmiş bulunan 25.000 kişilik muhacir kitlesini de dâhil ettiğimizde 237.834 kişidir. Yazıda (Zirai?) kilometre başına düşen sayı verildiğinde Niğde'de nüfusun az olduğu ortaya çıkmaktadır (Feryad, II, 1340).

Yine Su Derdi başlıklı yazıda çeşme sularına dair durumu meclise iletmekten duyduklarına dair sevinci belirttikten sonra suyun hayati bir değer taşıdığını ve bu problemin çok uzun yıllardır devam ettiği söylenmiştir. Yaz kış demeden bitmeyen bir dert olarak görülen su meselesinin birçok hastalığa sebebiyet verdiği de ifade edilmiştir. Çoğu mahalle de çeşme dahi olmadığını ve insanların sağlıksız sulara muhtaç kaldığı Bor ve Nevşehir'in sıhhi ve fenni girişimlerde bulunduğunu, Niğde'nin de derhal bu tarz bir girişimde bulunmaları gerektiği belirtilmiştir (Feryad, V, 1340).

Medeni Hacı Olalım başlıklı yazı da Peygamber Efendimizi ziyaret etmeyi İslam ve garp siyaseti olarak görmüş ve Hicaz bölgesine gidilmesinin o bölgeyi zenginleştirdiğini bunu da yapanların çoğunun Türkler olduğu belirtmiştir. İslamiyet'e bağlı kalmamız gerektiğini ancak İngiliz sömürgesinde olan Hicaza para bağlamanın doğru olmadığı ifade edilmiştir. Medeni hacı olmak gerektiği belirtilen yazıda her Türkün mutlaka Avrupa'ya gitmesi gerektiği, oradaki medeniyeti, sanayii, zirai, ticari görmesinin lüzumuna değinilmiştir (Feryad, V, 1340).

Cenab Şahabettin'in Belediyeciliğin öneminden bahsettiği yazısında Niğde'nin kazalarının belediye çalışmalarını detaylı bir şekilde izah ettikten sonra Niğde'de belediyeciliğin yapılmadığını memleketin halini gören bir yabancı karşısında utanç duyduğunu ifade ederek bu husustaki eksiklikleri dile getirmiştir. (Feryad, XVIII, 1340).

Şehir haberleri başlıklı bir yazı da gazetenin imtiyaz sahibi ve başyazarı Şahabettin Bey'in bazı hususları açıklamak için Ankara'ya gideceği haber edilmektedir (Feryad, XVIII, 1340)

Konya Rehber Hürriyet Mektebi muallimlerinden Mehmed Efendi'nin Bor Kaza'sı Çukurkuyu Karyesi ilk mektep muallimliğine tayin edildiği haber edilmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

Bu sene (1924) gerek memlekette ve gerek civar köylerden orta mektebin tali birinci sınıfına çocukların akın ettiğini, bunun memnuniyet verici olduğunu, adı geçen sınıfta öğrenci sayısının çok olduğundan yeni bir şube açılması gerektiği haber edilmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

Soğukların başlaması ile kömür ve odun ihtiyacı gündeme getirilen bir yazıda kömür fiyatındaki artışın sıkıntı yarattığını, kömürün temin işin de bazı sıkıntılı durumlar gözlemlendiğini, bu konuya derhal müdahale edilmesi gerektiği belirtilmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

Nevşehir gibi büyük kasaba da olan halkın ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir eczahanesinin olmadığını ne belediyenin ne de başka makamların bu müesseseye sahip çıkmayarak gereken özeni göstermediklerini, böyle devam ederse ufak bir hastalığa yakalananlar bile bir Niğde'ye tedaviye gelmek zorunda kalacaklarını belirtmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

Pek Önemli Bir Karar başlıklı yazı da muhacir iskânlarının lüzumu kadar memuru ile beraber vilayet makamına devir ve teslimi hakkındaki kararın önemli olduğunu bu muhacirlerin tespitinin uzun zaman alıp şu an için mümkün olmayacağından yerli ahali ile müşterek olarak ziraatta başlamaları ve bu konunun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

İlkbahardan beri feyz ve bereketini takdirle sayıp bitiremediğimiz memleketimizde bu son günlerde kıtlık tehlikesinin başladığını, halkın bu durumu düşünüp durduğunu bu olaya sebebiyetin de tüccarların hem malı depolamış hem de ellerindeki malı piyasaya vermedikleri hususu ifade edilmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

Vilayet makamından gönderilen bir yazıda 18 Teşrinievvel 1912'den evvel Yunanistan'ı terk eden veya Yunanistan dışında bulunmuş olan Türklerin Emlak-ı İslamiye Beyannamesi ile ilgili olarak muhacirlere yönelik yazı yayınlanmıştır (Feryad, XVIII, 1340).

Mehil Kararnamesi başlıklı yazı da bazı olaylara karışanların belirtilen tarihlere kadar müracaat etmeleri yoksa haklarında hukuki işlem başlatılacağına dair (Feryad, XVIII, 1340).

2.2.4. Eğitim ve Kültürel Haberler

Niğde de mevcut bir yatılı lise olmadığını, bu ihtiyacın Kayseri'den karşılandığını ancak geçen sene bir öğrenci gönderilirken bu sene bu sayının ne olacağını belli olmadığını bu nedenle de ya yatılı bir lise açılmasını, ya da mevcut lisenin yatılı hale gelmesinin zaruri olduğu belirtilmiş vilayet ve maarif vekâletinden bu taleplerinin karşılanmasının gerekliliği hususunda bir haber yer almaktadır (Feryad, II, 1340).

Şehre bu hafta içerisinde bir eğitim müfettişinin geldiğini ancak okulların kapalı olduğu için bu müfettişin neden geldiğinin anlaşılamadığı belirtilmiştir (Feryad, II, 1340).

Halkalı Ziraat Mektebi Aliyesi isimli yazıda bu okula yapılacak kayıt ve kabulün bazı şartları olduğu ve bu şartların temin edilmesi durumunda kayıtların yapılacağı belirtilmiştir (Feryad, II, 1340).

Hükümet dairesi önünde düzenlemeye uygun bir arsa bulunduğu bu arsanın kullanımı ve tanzimi için yüz elli lira bütçe ayrıldığı ancak bahçenin süprütülükten hiçbir farkı olmadığı ifade edilmiştir (Feryad, II, 1340).

Niğde Lisesi Müdürlüğü'nden gelen yazı ile lisenin; gençliği hayata hazırladığını, diğer üst sınıflara öğrenci yetiştirdiğini, sonuçta aziz Cumhuriyetimizin pek muhtaç olduğu irfan ordusunu takviye eylemek üzere yeni bir ruh ile yeni programlara başlayacağını böylece 1339/1923-1340/1924 yılında başlamış olan yenilikleri uygulayacak olduğunu belirtmiştir. Eylül sonunda açılacak okulun eğitim çalışmalarından da bahsedilmiştir (Feryad, II, 1340: 4). Gazete haberinden anlaşıldığına göre Niğde'de 1924 yılında bir lise ve müdürlüğünden bahsedilmektedir. Sonraki süreçte ise ne zaman lisenin kapandığı ve Niğde'de lise eğitiminin 1947 yılında yeniden açıldığı bilinmektedir.

Feyizli bir Menba' başlıklı yazı da Türk Gençliğinin hayat ve istikballerini temin etmek noktasında iman ve pazu kuvvetiyle çalıştıklarını ve bununla hizmet sahası aradıklarını belirtmiştir. Bu esna da harp sebebiyle tahsil göremeyen meslek sahiplerinin ve yeni heveslilerin yetiştirilmesi için vekâletlerin her mesleğe ait birer kurs açması bu gençleri mutlu ettiğini bu işte ilk adımı atan Müdafaa-i Milliye tahsili yarım kalan zabıtları yetiştirmeye başlamış adliye ve jandarma da bunun peşinden gelmiştir. Maarif Vekâleti'nin yaptıkları detaylı bir şekilde anlatılmıştır (Feryad, V, 1340).

Kızlarımızın Tahsili başlıklı yazıda Niğde'de tam devreli orta mektebin olmadığını komşu vilayetlerde kız ve erkek tali mekteplerin bulunduğunu; Orta mektebe kızların müracaatı ile *olamaz*

şeklinde ret cevabı ile karşı karşıya kaldıkları; ancak alınan habere göre Orta mektep müdüriyeti geçerli bir teşebbüste bulunmuş her gün öğleden sonra son saatlere müteakip tedrisatta bulunmak üzere ilk mektepler mezunu kızlar için orta mektep binasında özel bir sınıf oluşturulmuş ve bu şekilde tedrisata müsaade olunması maarif vekâletinden talep edilmiştir. Tedrisat Müdür Hüsni Bey'in idare ve nezareti altında hangi derse hangi hocaların gireceği yazılmıştır (Feryad, V, 1340).

Kardeş Mektepler Tahsisatı isimli yazı da geçen sene Konya Lisesi'nden gelen heyetin çok tatlı hatıralar ile Niğde'den ayrıldıklarını bu nedenle bu ziyaretin yıldönümünde iki mektep arasında samimi görüşmelerin başlatıldığı belirtilmiştir (Feryad, V, 1340).

Nevşehir Orta Mektep ve ilk kısım muallimlerinin maarif vekâletince işten el çektilmesi ve bu durumun Niğde Maarif Müdüriyetine bildirilmesi haber edilmiştir (Feryad, V, 1340).

Seyyar başlıklı yazı da mazinin yirmi beş otuz sene öncesine bakıldığında memleketteki irfan hayatının gerçek durumunun öğrenileceğine dair yazı da okulların ve muallimlerin önemini, köy okullarına verilen değeri, müfettişlerin ayda bir teftişe gitmelerini, eğitim kurumları ile yakından ilgilenmek gerektiği belirtmiştir (Feryad, V, 1340).

Niğde Orta Mektebi muallimliğine tebliğ edilen yazıda Konya'nın en kıymetli musiki üstadı Bahaddin Çelebi'nin tayininin Mebus Galip Beyefendinin telgrafından öğrenmiş olmanın mutluluğundan bahsedilen bir haber yer almaktadır (Feryad, XVIII, 1340).

Karyemizin Şikâyetleri başlıklı yazıda Kemerhisardan Hazarzade Hüseyin Sabri Bey; okulun öneminden bahs ederek Kemerhisardaki okula muallim tayin edilmesini mevcut olan muallimlerin bazı şansızlıklardan dolayı eğitime başlayamadıklarını bu konuda müracaatı olan güzide insan Ahmet Efendinin atanmasını talep ettiklerini Maarif müdürünün bir adamı olan kişinin gelmesini istemediklerini kısaca ısmarlama muallim istemediklerini belirtmişlerdir (Feryad, XVIII, 1340).

Hapishane için yer bulamamış mı başlıklı yazı da Nevşehir'de büyük İbrahim Paşanın pek kıymetli eserlerinden biri olan medresenin lağvı dolayısıyla hal-i hazırda kadınlar hapishanesi olduğunu, çok da önemli bir kütüphanesi bulunduğunu, hâlbuki bu yerin hapishaneye hiç uygun olmadığını medrese olmasa bile bu yerin kütüphanesindeki eserler çoğaltılarak millet kütüphanesine dönüştürülmesinin gerektiği haber edilmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

Konya'da açılan Jandarma zabitan kursuna katılmak üzere Niğde Jandarma Alay kumandanlığı mülhâkı Refik ve Ürgüp bölük kumandan muavini Lütfü Beylerin yola çıktıkları haber edilmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

Niğde Orta Mektep Müdürü Hüsni Bey'in yazısında: mektebin bahçesinde tesis etmek lütfunda bulunan kırk birinci fırka kumandanı Miralay Cemil Cahid Bey Efendi ile bunun şekli fenniyesi ile tespit eden mübadele komisyonu reisi Miralay Abdurrahim Beyefendinin hizmetleri Niğde'de ilk defa meydana gelen fenni bir eser olduğunu belirtmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

Bozalp isminde bir kişinin *Ziya Gökalp Kimdir?* Başlıklı yazısında zafer ve inkılap Türkiye'sinin mimarı ve büyük bir üstadı övgü dolu sözlerle çalışmalarını övgü dolu sözlerle haber etmişlerdir (Feryad, XVIII, 1340).

Niğde Orta Mektebi bahçesi, Fırka Kumandanı Miralay Cemil Cahit Bey ile mübadele komisyonu reisi Miralay Abdurrahman Bey'in himayeleriyle açılmıştır. Ayrıca bahçenin daima açık bulunacağı da belirtilmiştir (Feryad, XVIII, 1340).

2.2.5. Sağlık Haberleri

Gazetenin 2 sayısında diş sağlığı hususunda bir haber yer almaktadır. Bu haberde diş sağlığının öneminden bahsedilerek, dikkat edilmez ise dişlerin vücut için tehlikeli mikroplara sebebiyet verebileceği anlatılmaktadır. Diş problemi yaşamayan kişi sayısının hemen hemen olmadığını, diş gerekliliğinin verilmesi gerektiğini, dişlerin neden çürüdüğünü, bunun sebebinin bakımsızlıktan olabileceğini, ancak bu çürüklerin sadece diş temiz tutmakla olmadığını, oluşan arızalar karşısında ne yapacağını bilmemekten kaynaklandığı ifade etmektedir (Feryad, II, 1340).

Yokluk içinde bir mevcudiyeti memleket hastanesi isimli yazı da memlekette kıymeti ve önemi bilinmeyen konulardan birinin de sağlık olduğu; iki yüz bine yakın nüfuslu Niğde’de alet ve edevat bakımında cerrahisi eksik bir hastaneye sahip olduğu belirtilmiştir. Frengi ve sıtma hastalıklarının yaygın olduğunu buna rağmen dispanserin açılmadığını; ancak Doktor Said Hikmet Bey’in hastanenin eksiklerini gidermek için yapmış olduğu kişisel çabaların takdiri şayan olduğu ifade edilmiştir (Feryad, II, 1340).

Malarya ve sıtma hastalığının hayati bir tehlike yarattığını özellikle Aksaray ve Bor’da zaruri bir mücadele başlatılmasını, bu hastalıklar için ne gibi tedbirlerin alınmasının tespit edilmesi gerektiğini, Niğde’nin bölgelere ayrılarak bu hastalıklar ile mücadelenin biran önce başlatılmasına dair Doktor Yaşar İsmail Bey’in yazısı haber edilmektedir (Feryad, XIV, 1340).

2.2.6. Adli Haberler

Uzun zamandan beri Ramat ve Murtandı karyeleri arasındaki davanın, mahkemenin önceki günkü celsesinde Ramat karyesi lehine sonuçlandığı ifade edilmiştir (Feryad, II, 1340).

Birkaç gün evvel Dokuzoğlu Yusuf Ağazade Mithat efendinin sarhoş olarak kasabadan berber İbrahim Ağa oğulları ile kahveye akşam saat on iki yarım raddelerinde gelerek içeriye girdikleri; burada çıkan tartışma da birkaç kişinin yaralandığı ve hastane de tedavi edildikleri haber edilmiştir (Feryad, II, 1340).

Hükümet tabibi İhsan Bey’in asliye mahkemesince sekiz ay hapse mahkûm edilmesine haberi yer almaktadır (Feryad, II, 1340).

Ulukışla Müdde-i Umumiliğine Simav Müdde-i Umumiyesi İzzet Bey tayin edildiği haber edilmiştir (Feryad, V, 1340: 3).

Niğde Mahkeme-i Asliye azası Hüsnü Avni Bey’in yirmi lira maaş Ermenek müstentikliğine tahviline, Ulukışla müstantikına (sorgu hâkimi) Cevad Bey tayin edildiği haber edilmiştir (Feryad, V, 1340: 3).

Cenap Şahabettin Bey’in Adliye vekiline yazmış olduğu mektupta Avukatlık kanununun yayınlandığı ancak bu kanunun İstanbul, İzmir gibi şehirlerde tatbik ve kabul görebildiği için hiçte olumlu bir netice alınmadığını çünkü baro teşkili mezun hakkı ve ruhsatnameli on adet vekile sahip olan mahallere verildiğini belirtmiştir. Bu durumdan dolayı baroların açılmadığını ve bundan dolayı ortaya çıkabilecek durumları yazmıştır (Feryad, XVIII, 1340).

Zabıta vukuatı başlıklı yazı da; Bıçaklama ve yaralanma; koyun kaçırılması gibi olaylar anlatılmıştır (Feryad, XVIII, 1340).

2.2.6. İlanlar

Vilayetin Jandarma kumandanı Zühdü Bey'in dört aydan beri eşkiya takibi hususunda başarı göstererek vilayete geldiği ve yaptıklarından dolayı kaymakamlığa terfi ettiği belirtilmiştir (Feryad, II, 1340).

Niğde Maarif Müdürlüğü'nden verilen ilana göre Bor ve Niğde'den 1316-1317 doğumlu muallimiye'nin askerlik şubesine; civar vilayet Darü'l-muallimin ve Darü'l-muallimiyesine gitmek isteyenlerin telif-i لازمeleriyle beraber Niğde Maarif idaresine başvurmalarına dair ilan (Feryad, II, 1340).

Diş tabibi Ali Rıza Bey'in ağrısız diş çıkarıp her türlü diş yaptığına dair vermiş olduğu ilan (Feryad, II, 1340).

Niğde Ziraat Bankası şube müdüriyetinden verilen ilan da bin kuruş maaş ile Ulukışla sandığı muavinliği ve diğer yerlerde çalışmak için Ağustos'un beşinci günü şubede sınav olacağından müracaat etmek isteyenlerin bir gün evvel başvuru da bulunmaları gerektiğini dair ilan.

Mahkeme-i Asliye Cinayet Müdde-i Umumiliğinden verilen yedi maddelik bir ilan (Feryad, II, 1340).

Niğde İş Ocağının *Muhterem Halkımıza* başlıklı yazı da memleketimiz muhterem halkının himmet ve gayretleri ile vücuda getirilen iş ocağının memlekete hizmet etmek gayesinde olduğunu, dökme hane açıldığını ve siparişler kabul edildiğini, kapı tokmakları, perde askıları, pencere dökmeleri, çatal ve kaşık, havan imalinin yapıldığını; marangozluğa ait eşyaların, araba imali ve tamiri gibi makine tamirinin kabul edildiğine dair ilan (Feryad, II, 1340).

Niğde eşrafından Nail Bey'in torunu ve mülkiye müfettişi Cavid Bey'in dört yaşındaki kızları Muhsine Hanım'ın vefatına dair taziye yazısı (Feryad, XIV, 1340).

Nevşehir adliyesinden Fuad Bey'in adı geçen kaza da icra memurluğuna tayini (Feryad, V, 1340).

Üçüncü Kolordu topçu alayı karargâhından ahz eylediği terhis ve siyakı kaybettiği ve yenisini çıkaracağından eskisinin hükmü olmadığına dair Yahyalı'nın Dağbağlı mahallesinden Hacı Hasr oğullarından 317 doğumlu Mehmed oğlu Ahmed kayıp ilanı (Feryad, XIV, 1340).

Fransızca öğrenmek isteyenler için verilen ilan (Feryad, XV, 1340).

Cenab Şahabettin'in dava takibi ve kabulü ile ilgili vermiş olduğu ilan (Feryad, XV, 1340)

Niğdeli Lord Osman'nın Bedestenin orta kapısı civarındaki dükkânda kuyumculuk, dökme cilik, ince marangoz, demircilik, kahve değirmeni, tüfenk, dikiş makinası ve lüküs lambası tamiratının müşteri memnuniyeti olacağı kaydıyla yapıldığına dair ilan (Feryad, XV, 1340).

Şark Lokantası Müdürü Yusuf Ziyaeddin Bey'in lokantası ile ilgili vermiş olduğu ilan (Feryad, XV, 1340).

Diş tabibi Ali Rıza Bey'in vermiş olduğu ilan (Feryad, XVIII, 1340).

Fertekli Nureddin ve Şeriki Bekir'in yeni çarşıdaki lokantalarına ait ilan (Feryad, XVIII, 1340).

Dava vekili Hasan Sabri'nin ilanı (Feryad, XVIII, 1340).

2.2.7. Diğer Haberler

Musiki muallimi Arif Şahab ve musiki muallimlerinden Bahaddin Bey'in Niğde'ye geldiklerinde gösterilen ilgi ve alaka karşısında Feryad gazetesine teşekkür yazısı (Feryad, XIV, 1340).

Zileli oğlu Tevfik Bey'in *Cesaret midir? Cehalet midir?* başlıklı yazı da teşrinievvelin üçüncü Cuma günü Kozan Vilayeti'ne bağlı Feke Kazası'nın Rum Nahiyesi'ne bağlı Şeyhli karyesine gittiğinde halkın birçok hayvanını satarak bir ceza ödemelerinin olduğunu bunun da nüfusla ilgili bir konu olduğunu bu ödemeleri alacak nüfus memurunun yaptığı yanlış işlemleri anlatarak Reiscumhur Gazi Paşa'nın bir taraftan köylümüzü öven güzel ve özlu sözleri karşısında bir nüfus memurunun köylüyü soyduğunu, bunun da *cesaret mi yoksa cehalet mi* olduğu ifadesi haber edilmiştir (Feryad, XIV, 1340).

Niğde'de meskûn Horpeşte muhacirlerinden Habib Ziya Bey'in Garbi Makedonya da *Takdir-i Kıymet* başlıklı yazısında sınır ilişkileri ve takdir-i kıymet muamelelerinden bahs edilmektedir (Feryad, XIV, 1340).

Matbaa ve İş ocağı Müdürü Mustafa Sami Bey'in Feryad Gazetesi *Müdüriyet-i Aliyesine* yazdığı yazıda gazetenin 9 Teşrinievvel 1340/1925 tarihli 13 numaralı nüshasında iş ocağı hakkındaki bir açıklaması haber edilmiştir (Feryad, XIV, 1340).

3. Feryad Gazetesi'nin İsminin Değiştirilmesi

13 Temmuz 1924 tarihinde kurulan gazetenin toplam 7 sayısına ulaşılabilmiştir. Bu sayılardan en eskisi 2, en sonuncusu ise 25. sayıdır. 25. sayının 1 Kânunusani 1341/1925 tarihinde yayınlandığı görülmektedir. 25. sayıdan sonra yayınlanan sayılarına ulaşamamıştır. Ancak *Niğde Gazetesi*'nin 13 Kânunusani/Ocak 1342/1926 tarihli 7. sayısında *Feryad Gazetesi*'nin ismini değiştirildiğine dair bir habere tesadüf edilmektedir (Niğde, VII, 1; Topal, 2013: 801).

Bu haberde *Feryad* adının terk edilerek gazetenin adının *Niğde* olarak değiştirilmesi halka haber olarak duyurulmuştur. Bu haberde;

“Güzel Yurdumuzda geçen sene doğarak tam bir yıldır feryad iden (Feryad'ın) feryad unvanı hadd-i zâtinde ismi değil mahlası idi. Artık tam bir sene-i devriye-i veladetini idrak ile mübâhî olan gazetemize bu ateşin mahlası terk ile asıl ismini vermek zamanı hulûl ettiği için yine aynı meslek ve hüviyet siyasiyesiyle gazetemiz bugünden itibaren muskâtının güzel ve munis ismiyle matbû'ât 'âilesi içine karıştı. Binâenaleyh yeni senenin ilk haftasında hakiki ismiyle intişar eden gazetemizi kariin-i kirama (okuyucularımıza) takdim ile kesb-i şeref eyeriz.” ifadesi yer almaktadır (Niğde, VII, 1926: 1).

Ayrıca *Niğde Gazetesi*'nin 20 Kânunusani 1926 tarihli 8. sayısında sahibi, başmuharriri ve sorumlu müdürü değişmiştir. Gazetenin sahibi olan C. Şehabettin Bey, gazetede tüm yetki ve mal varlığını babası Abdülşahap Cemal Bey'e devretmiştir (Niğde, VII, 1926: 1; Topal, 2013: 801).

Gazetenin *Niğde* ismi ile ulaşabildiğimiz son sayısı 6 Temmuz 1927 tarihli 67. sayıdır. 23 Ocak 1928 tarihinde gazetenin *Bilgi Gazetesi* ismi ile yayınlandığı dikkate alınırsa, *Niğde Gazetesi*'nin 6 Temmuz 1927 ile 23 Ocak 1928 tarihleri arasında yayın hayatının sonlandığı görülmektedir (Topal, 2013: 802).

Sonuç

13 Temmuz 1924 tarihinde tesis edildiği görülen *Feryad Gazetesi*'nin ulaşabildiğimiz son sayısı 1 Ocak 1925 tarihli 25. sayıdır. Bu tarihten sonrada bu isimle yayınlandı ise de bu sayılara

ulaşılamamıştır. *Niğde Gazetesi*'nin 13 Ocak 1926 tarihli 7. sayısında yer alan haberden gazetenin isminin *Niğde* olarak değiştiği görülmektedir. Daha sonra ise gazetenin adı *Bilgi* olarak değişmiştir.

Niğde Feryad Gazetesi Niğde basın hayatındaki ilk gazete olması bakımında oldukça önemlidir. Gazetede 1924-1926 yılları arasında Niğde'nin siyasi, sosyal, ekonomik, sağlık, kültürel durum ve eğitim konularında aydınlatıcı bilgiler ihtiva etmektedir. Ayrıca gazetede ulusal haberler ve bu haberlerin Niğde'deki yansımalarını ortaya koyması bakımından da aydınlatıcı bilgiler içerdiği görülmektedir.

Kaynakça

1. Gazeteler

Bilgi, Sayı: I

Feryad, Sayı: II, V, XIV, XVIII, XIX, XXV.

Müdafaa, Sayı: IV, X, XI.

Nida, Sayı: IV, V, VII, X.

Niğde, Sayı: VII, VIII.

2. Dergiler

Güzel Mecmua, I/1 (11 Şubat 1928), I/2 (22 Mart 1928).

İlkadım, I/8 (Mayıs 1926)

Diğer Kaynaklar

Akcan, Erol, (2015), "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Niğde'de Kurulan Sosyo-Kültürel ve İktisadi Müesseseler", *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*, V, s. 62-76.

Akyüz, Mehmet, (2009), *Konya Vilayet Gazetesi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya

Arabacı Caner, 2002, "Vilâyet Matbaaları ve Konya Vilâyet Matbaası", *Selçuk İletişim*, C. 2. S. 2, s.117-122, Konya.

Aslan, Namık, (2015), "Edip Ali (Bakı) ve Beş Kızlar Kitabı", *Akpınar*, 59, s. 8-15.

Ertuğrul, Ali, (2015) *Niğdeli Kadı Ahmed Hata! Yer işareti tanımlanmamış. 'in El-Veledü's-Şefik Ve'l-Hâfidü'l-Halik'ı* (Anadolu Selçuklularına Dair Bir Kaynak), Cilt I, TTK, Ankara.

Niğde İl Yıllığı, (1967), Bengi Matbaası, Ankara

Niğde, (1938), *Niğde 1938*, Niğde Vilayet Matbaası, Niğde.

Özmel, İsmail, (2009), *Niğdeli Şair ve Yazarlar*, Teften matbaası, Niğde.

Sapancalı Hüsnü, *Karamanoğulları Hayât ve Vekâyi'-i Tarihiyyeleri*, Haz. Dr. Nevzat Topal, Kömen Yayınları, Konya 2010.

Şengül, Abdullah-Sarı, Mehmet-Gür, Murat, (2017), *Edip Ali Bakı (Hayatı-Sanâtı-Eserleri)*, Kimlik Yayınları, Kayseri.

Topal, Nevzat, (2009), "Muallim Sapancalı Hüsnü", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, XXVI (Güz), s. 229-245.

Topal, Nevzat, (2013), "Niğde Basın Tarihinden Bir Kesit (1924-1931)", *Turkish Studies*, 8/5 (Spring), s. 797-813.

Ekler